

LIPID PROFILE AND LIPOTOXICITY IN PEOPLE WITH HYPOTALAMIC (MORBID) OBESITY

PROFILUL LIPIDIC ȘI LIPOTOXICITATEA LA PERSOANE CU OBEZITATE HIPOTALAMICĂ (MORBIDĂ)

Boris Varsan, Anatolie Baci, Vasile Fedash, Ion Mereuta,
Chișinău, R. Moldova 285

ROLUL PLANTELOR MEDICINALE ONCOPROTECTOARE ÎN MODIFICAREA MICROBIOTEI INTESTINALE

THE ROLE OF ONCOPROTECTIVE MEDICINAL PLANTS IN MODIFYING THE INTESTINAL MICROBIOTA

Ana Leorda, Vlada Furdui, Dorina Tolstenco, Chișinău, R. Moldova 291

ACTUALITATEA CRIOCONSERVĂRII ÎN PĂSTRAREA RESURSELOR GENETICE

CURRENTITY OF CRYOPSERVATION IN THE PRESERVATION OF GENETIC RESOURCES

Ion Balan, Nicolae Roșca, Sergiu Balacci, Vladimir Buzan, Vasile Harea, Roman Crețu, Gheorghe Bacu, Artiom Filippov, Iulia Olaru,
Chișinău, R. Moldova 297

ASPECTE PSIHOsocIALE ALE DIABETULUI ZAHARAT DE TIP 1 LA COPII

PSYCHOSOCIAL ASPECTS OF TYPE 1 DIABETES IN CHILDREN

Vitalina Ojovan, Chișinău, R. Moldova 299

ВЛИЯНИЕ КАЛЬЦИЯ НА ЯИЧНУЮ ПРОДУКТИВНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННОГО ПТИЦЕВОДСТВА

INFLUENCE OF CALCIUM ON EGG PRODUCTIVITY OF INDUSTRIAL POULTRY FARMING

Igor Petcu, Ion Balan, Boris Demcenco, Feodora Roșca, Ana Gramovici, Chișinău, R. Moldova 301

MODIFICARI MORFOLOGICE A MIOCARDULUI LA ANIMALELE DE LABORATOR IN CONDIȚIILE ISCHEMIE/REPREFUZIE

MORPHOLOGICAL CHANGES OF THE MYOCARDIUM IN LABORATORY ANIMALS UNDER CONDITIONS OF ISCHEMIA/REPERFUSION

Simion Marga, Gheorghe Apostol, Chișinău, R. Moldova 304

APOPTOZA ȘI CANCERUL

APOPTOSIS AND CANCER

Simion Marga, Gheorghe Apostol, Chișinău, R. Moldova 309

APORT EXCEPȚIONAL ÎN ȘTIINȚĂ ȘI FILOSOFIE
Profesirul universitar, doctorul habilitat în filosofie
Teodor N. Țirdea la aniversarea de 85 ani

EXCEPTIONAL CONTRIBUTION IN SCIENCE AND
PHILOSOPHY
University professor, PhD in philosophy
Teodor N. Țirdea on his 85th birthday

DESPRE A PATRA DIMENSIUNE ȘI ENTUZIASMUL
ÎNVĂȚĂTURII PROFESORULUI UNIVERSITAR
TEODOR N. ȚIRDEA
(Profesorul universitar Teodor N. Țirdea la 85 de ani)

Ludmila Rubanovici, dr. în filos., conf. univ.

Catedra de filosofie și bioetică, Universitatea de Stat de Medicină
și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova
ludmila.rubanovici@usmf.md

Viorica Leancă, dr. în filos., conf. univ.

Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” din
Republica Moldova
viorica.leanca@yahoo.com

ABOUT THE FOURTH DIMENSION AND THE ENTHUSIASM OF
LEARNING OF THE UNIVERSITY PROFESSOR TEODOR N. ȚIRDEA
(University professor Teodor N. Țirdea on his 85th birthday)

Teodor N. Țirdea is a member of the Noosphere International Academy (Sustainable Development) and the International Informatization Academy attached to the UN, the Informatics Academy of Ukraine, doctor of philosophy, former head of the Department of Philosophy and Bioethics (1999-2008), illustrious scientist who made a great contribution to the development of philosophical, scientific and cultural ideas in the Republic of Moldova and beyond its borders. It should be noted that the name of university professor T.N. Țirdea marked the initial moment of the process

of developing new paradigms for the survival of mankind, new ways of managing social systems and viable forms of interaction between nature and society, as well as the spread of innovative ideas and the promotion of this knowledge in the higher education in our country.

Momentul inițial al procesului de elaborare a noilor paradigme de supraviețuire a omenirii, de trasare a noilor căi de gestionare a sistemelor sociale și forme viabile de interacțiune a naturii și a societății și de răspândire a ideilor novatoare în Republica Moldova și, ulterior, de promovare a acestor cunoștințe în instituțiile superioare de învățământ sunt indispensabil legate de numele profesorului universitar Teodor N. Țirdea – membru titular (academician) al Academiei de Informatică a Ucrainei, al Academiei Internaționale de Noosferă (Dezvoltare durabilă) și al Academiei Internaționale de Informatizare de pe lângă ONU, doctor habilitat în științe filosofice, ex-șeful Catedrei de filosofie și bioetică (1999-2008), ilustru om de știință care a adus un mare aport în dezvoltarea ideilor filosofice, științifice și culturale din țara noastră și dincolo de hotarele ei. Numele Domniei sale vorbește despre propria persoană mult mai mult decât toate cuvintele luate în ajutor pentru a fixa niște momente, pentru a creiona niște trăsături specifice, îl fac deosebit în lumea filosofiei contemporane. Profesorul Teodor Țirdea a intuit importanța decisivă a cercetărilor în domeniul filosofiei securității umane, informației, a sinergeticii, sociocognitologiei, noosferologiei, bioeticii etc., discipline pentru dezvoltarea durabilă a omenirii și, în special, pentru medicină în condițiile informatizării, tehnicizării acesteia încă la finele sec. XX-lea și continuă să prezinte în sine atmosfera științifică a timpului pe care-l trăim.

Începând de la biografia spirituală a filosofului care cuprinde diverse tendințe și remarcând caracterul său educațional enciclopedic, pedantis-mul, perseverența, dragostea față de tinerii cercetători, față de toți cei care au ales să facă știință, noi, discipolii dumnealui avem să învățăm, să ne inspirăm multe de la profesorul Teodor Țirdea pentru a înfrunta variațiile imprevizibile ale vieții precum și a reuși în plan profesional. Anume inter-esul științific sporit față de problemele informatizării și intelectualizării sociumului, a securității dezvoltării sistemului natură-societate-umanitate, protecția ecologică, problemele demografice etc., au sensibilizat atenția și interesul nostru, studente fiind la Universitatea de Stat din Moldova, Fa-cultatea Asistență socială, Sociologie și Filosofie, specialitatea Filosofie.

De asemenea, învățătura profesorului Teodor Țirdea despre problemele de etică, morală, deontologie ne-au copleșit desăvârșit și interesul de a studia aceste domenii a crescut intrigant. Astfel, modul, felul de gândire, de manifestare a părerilor, concepțiilor inovatoare și de împărtășire cu ucenicii lui într-un domeniu clarobscur, ne-a determinat să ne continuăm studiile de doctorat la specialitatea „Filosofia și Metodologia Științei”, la catedra de Filosofie și Bioetică a USMF „Nicolae Testemițanu”.

Sub îndrumarea științifică a domniei sale, am studiat asigurarea dezvoltării durabile la nivel global, caracterul general-științific și conceptual al securității, categoria filosofică de dezvoltare, noua concepție generală despre lume și viață – *filosofia securității* [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]. Interesul vădit al domnului Țirdea față de problema asigurării securității existenței umane a „trezit” și nouă curiozitatea prin importanța acestei probleme filosofice atât de actuale, conferindu-i prin cercetare un conținut filosofic important. Anume de sfera rațiunii (noosfera) și categoria filosofică de securitate, afirmă academicianul [10], are nevoie civilizația contemporană în decursul trecerii ei spre o dezvoltare durabilă, inofensivă, asigurând siguranța și stabilitatea veritabilă a tuturor formelor de activitate vitală. Prin studiile realizate în colaborare cu domnia sa, am căutat argumente și am afirmat că securitatea este prezentată drept o stare concretă a civilizației și contribuie direct la supraviețuirea omenirii, iar interpretarea tradițională a noțiunii de securitate ca ocrotire de pericole și amenințări s-a dovedit a fi insuficientă. În acest sens este logic să reamintim învățăturile despre faptul că „Noosferizarea coincide cu procesul de supraviețuire a civilizației contemporane, asigurării dezvoltării durabile și inofensive ale acesteia, iar esența strategiei contemporane de devenire a noosferei prin dezvoltarea durabilă coincide cu principiul conservării biosferii” [11].

Convingerea certă pe care o înaintează academicianul T.N. Țirdea este expusă în citatul său: „Lumea va fi salvată nu de adevărul abstract, nu de bunul și nu de frumosul desenat pe hârtie, nu de credință și nu de dreptate, dar de toate împreună, dirijate de înțelepciunea reflexiei filosofice, de intelectualizare și de asigurarea strategiei de supraviețuire a omenirii” [12]. Viziunea lui T. Țirdea despre viață și securitatea globală trebuie să devină prioritatea supraviețuirii noastre, iar tendința de a obține o securitate globală în mecanismul dezvoltării durabile – un imperativ al timpului, chiar dacă această opinie pare a fi parte din a patra dimensiune. Axarea atenției asupra acestei probleme e determinată de faptul că omenirea domină multe

din condițiile ce asigură securitatea la diferite niveluri, iar ele par a fi incapabile să coexiste armonios.

Altă temă de interes științific reprezintă cercetarea *intelectului social* ca element creativ în viața societății, intelectualizarea societății ca proces legat de informatizare ca factor important în asigurarea unei dezvoltări stabile în supraviețuirea societății. Aceste însușiri de cunoștințe științifice mereu evidențiază direcțiile de bază în procesul de dezvoltare socială prin echilibrul, profunzimea neobișnuită și diversitatea, ce cuprind toate sferile vieții contemporane, dinamismul vieții spirituale, a omenirii [13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22].

Originalitatea investigațiilor filosofului moldovean rezidă și în corelarea tabloului sinergetic al lumii, a paradigmei aliniarității cu noosferizarea naturii și societății umane. T.N. Țirdea a realizat o sinteză a problematicii general-științifice ce ține de esența, conținutul și obiectul sinergeticii, preluând ceea ce i s-a părut a fi valoros în elaborările de acest gen apărute în literatura contemporană, exprimându-și, totodată, propriile sale puncte de vedere asupra materialului analizat. Cunoștințele sinergetico-noosferologice trebuie să devină o parte componentă a concepției despre lume, afirmă profesorul Țirdea. Paradigma aliniarității (sinergeticii), stilul de gândire sinergetic în știință schimbă radical conceperea dezvoltării proceselor sociale și a celor din natură. Ansamblul de reprezentări și de idei despre natură, societate, gândire, om și locul acestuia în lume etc. ale lui Teodor N. Țirdea menționează că paradigma sinergetică provoacă o nouă imagine a universului și un nou model de dezvoltare și de asigurare a securității umanității. Originalitatea investigațiilor profesorului Teodor N. Țirdea rezidă în corelarea tabloului sinergetic al lumii, a paradigmei aliniarității cu noosferizarea naturii și societății umane, subliniind că ritmul înalt al evoluției tehnice poate deveni util în calea spre soluționarea crizei ecologice, dacă factorul informațional-tehnologic va deveni „aliatul” ecologiei. Acest fapt poate avea loc doar în cazul când tehnologiile bazate pe epuizarea resurselor materiale vor fi transformate în tehnologii neprimejdioase, inofensive, prielnice sănătății. O atenție deosebită domnul Țirdea acordă noțiunilor cheie pentru domeniul interdisciplinar sinergetic: haos și ordine, necesitate și întâmplare, posibilitate și realitate, sisteme deschise, aliniere, dezechilibrate, entropie, fluctuație, diversitate, bifurcație, disipare, attractor, etc.

În contextul paradigmei sinergetice, academicianul T.N. Țirdea s-a dovedit a fi destul de productiv pentru științele medico-biologice și anume

în direcționarea examinării fenomenelor de autoorganizare în dezvoltarea biologică individuală și evoluția viului în ansamblu, în explicarea proceselor biologice periodice, în morfogeneză și în apariția imunității, în analiza diverselor aspecte ale funcționării organismului uman, ale sănătății și maladiei etc. Domnia sa a atenționat că pentru funcționarea optimală a tuturor sistemelor de activitate vitală a omului este necesar un oarecare regim intermediar dintre haos și ordine, de regimul haosului determinat.

Tranziția spre o societate informațională indică savantului o viziune nouă referitoare la dezvoltarea socială, acordând prioritate factorilor informațional-comunicativi (intelectuali) ce constituie un sistem complicat autoorganizat al cărui nivel de funcționare este determinat de intensitatea informatizării, computerizării și mediatizării sociumului. O atenție deosebită savantul acordă nu intelectului individual, sau al unei pătri speciale, ci intelectului social care în baza interconexiunilor informaționale tinde a favoriza o atitudine creativă față de rezolvarea problemelor în fiecare sferă de activitate umană: „În concepția intelectualismului momentul central îi aparține transformării cunoștințelor în forță socială și îndeosebi, în cea de producție” [23]. Astfel, academicianul T. Țirdea, având o viziune profundă, noua concepție a intelectualismului nu o reduce numai la sfera spirituală, fiind un punct de reper în procesul informațional (acumularea, prelucrarea, translarea și utilizarea informației), cunoștințele devin o forță materială, realizându-se în sisteme tehnologice noi.

Drept urmare a intelectualizării sociumului, profesorul T. Țirdea menționează că civilizația va avea posibilitatea de a pretinde la o dezvoltare durabilă. Intelectualizarea, după părerea sa, se manifestă prin creșterea rolului și influenței muncii spirituale în activitatea profesională, prin sporirea funcțiilor creative ca rezultat al complicării muncii umane ce ține de revoluția tehnologică informațională contemporană. Astfel, intelectualizarea reprezintă cuplarea facultăților intelectuale individuale cu posibilitățile tehnicii informaționale. La etapa actuală savantul propune soluții concrete de realizare a acestui proces prin scientizare: „Conștiința individuală, intelectul individual depășește substanțial conștiința socială, intelectul planetar. În așa situație știința trebuie să accelereze în modificarea sa. E nevoie de o transformare radicală a ei în dependență de gradul de năzuință a omenirii spre *un viitor durabil*. La acest capitol în fața științei se înaintează două țeluri: *primul* ține de supraviețuirea omenirii și de ocolire a crizei antropoecologice planetare, *al doilea* – de soluționarea problemelor globa-

le și eliminarea negativelor globalizării. În dependență de faptul cum ea (știința) v-a reuși să realizeze aceste scopuri depinde viitorul nostru, soarta (destinul) planetei” [24].

Axând concepțiile sale pe o filosofie a supraviețuirii Teodor N. Țirdea propagă paradigma noosferică, conform căreia supraviețuirea omenirii poate fi asigurată de asemenea în cazul în care dezvoltarea societății se va orienta spre traiectoria noosferică. Adică se va înfăptui dirijarea inteligentă a transformării lumii. Savantul atenționează că noosfera nu este biosfera reorganizată, ci *sociosfera transformată* [25]. Sfera rațiunii presupune prioritatea și dominarea mai întâi de toate a intelectului, a *intelectului planetar (noosferic)* și nu a celui individual. Devenirea acestuia este posibilă datorită elaborării metodelor noi, netradiționale de cercetare ce ar evidenția importanța aspectelor bioetice, umanistice, informaționale, cosmice ale noosferei. Noosferizarea sociumului, presupunând printre multitudinea de funcții intelectualizarea, umanizarea, ecologizarea, axiologizarea progresului social, corespunde cu practica de supraviețuire a omului și a societății, cu tendințele acestora spre dezvoltarea durabilă. Astfel, în lucrările sale, autorul ne vorbește despre mentalitatea, conștiința noosferică, despre intelectul noosferic și paralel despre societatea noosferică bazată pe înțelepciune, rațiune, înțelegere, toleranță, interpretare, integrare, diversitate, unicitate etc., care în ansamblu ar sta la baza Demnității planetare, globale.

Savantul este ferm convins că dezvoltarea noosferică reprezintă prin sine schimbarea inofensivă, sistemică și complexă a realității. În acest context consideră, că este necesar de a scoate la iveală totalitatea scopurilor pe care se va orienta noosferogeneza: creșterea calitativă și mai apoi depășirea activității materiale de cea intelectuală; prerogativa științifică și sociopractică a principiului biosferocentric; diminuarea creșterii populației în mod egal pe întreaga Terra în concordanță cu legitățile noosferizării în domeniul proceselor demografice; stabilirea unei noi culturi și morală general-umană însoțită de conservarea diversității obișnuite existente; organizarea sistemelor de monitoring global și regional al resurselor socionaturale și utilizarea lor în concordanță cu necesitățile dezvoltării durabile și a principiilor bioetice; elaborarea sistemului internațional de acte juridice, ce ar putea fi baza evoluției noosferice și a conștiinței bioetice; noua ordine mondială nu poate fi impusă forțat de un stat sau altul, ea trebuie să fie stabilită de comunitatea mondială pe calea consensului.

Atenția învățătorului Teodor Țirdea este îndreptată mereu asupra activității sale personale, a discipolilor, a colegilor săi. Știe tot timpul să prețuiască virtuțile din care izvorăște această activitate. Domnia sa întâmpină acest jubileu în plină forță de muncă cu imense planuri pentru viitor. Foștii și prezenții săi colegi îl admiră ca pe un dascăl înțeleghător, cu o erudiție și comportament exemplar. Este un om cu o voință și tenacitate excepțională, cu un spirit riguros, onestitate și sobrietate ce impun respect. Este exigent față de sine și față de alții, model de conduită în viață, la catedră și în activitatea științifică. Dedicându-se la maxim Almei Mater, este prezent la catedră zi de zi inspirând tinerii cercetători cu tainele miraculoase ale cunoașterii.

Preocuparea filosofului de multitudinea de probleme ce stau în fața omenirii îl caracterizează drept un reviriment în viața socială, modul de gândire perimat și mediocru nu-l afectează, nu-l împiedică de a fi în țară un promotor al cognitologiei, nosferologiei, bioeticii etc. Neobosita-i insistență creatoare și-o manifestă în operele sale, în succesele ucenicilor săi, în dedicarea ca îndrumător metodic și mentor științific. Spiritul temerar de Filosof, Savant și Mare Virtuoz persistă la Teodor N. Țirdea prin perseverența sa de om al științei, prin toleranța sa față de colegii săi, prin admirația celora ce-l înconjoară.

La această aniversare onorabilă, impozantă este de obligația noastră, a discipolilor dumnealui, continuatorilor doctrinei principiilor sistemului său științific de a readuce în prim plan și de a exprima prin cuvinte prețuirea, stima față de meritul pe care îl are Domnia sa. Continuăm să învățăm, să ne inspirăm de la profesorul Teodor Țirdea pentru a înfrunța variațiile imprevizibile ale vieții precum și a reuși în plan profesional. Îi urăm îndrumătorului nostru, dascălului, profesorului remarcabil, profesionistului de valoare multă sănătate, noi realizări în domeniul științei și în viața de zi cu zi. Și nu în ultimul rând, multă sănătate familiei și celor dragi.

Referințe bibliografice:

1. Rubanovici L. Dimensiunea axiologică a conceptului de securitate pentru existența umană. În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei. Culegere de articole științifice cu participare internațională. Vol.4 (20). Chișinău: CEP „Medicina”, 2014, pp.205-209.
2. Bostan (Rubanovici) L., Leancă V. Strategia de supraviețuire în contextul securității globale și dezvoltării durabile. În: Anale Științifice ale Universității de

Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. Vol. 2. Ed.VI. Chișinău: „Medicina”, 2005, pp.394- 397.

3. Rubanovici L. Securitatea persoanei – subiect actual în procesul de implementare al bioeticii medicale. În: Conferința științifică internațională. Galați, 2015, pp.135-144.
4. Țirdea T. N., Leancă V., Bostan (Rubanovici) L. Impactul securității în perfecționarea intelectului social. În: Materialele Conferinței a X-a Științifice Internaționale. Chișinău, 2005, pp.101-107.
5. Bostan (Rubanovici) L. Securitatea umană în contextul asigurării dezvoltării durabile. În: Securitatea Informațională. Conferința Internațională, ASEM. Chișinău, 2005, pp.21-22.
6. Bostan (Rubanovici) L. Aspectul uman al conceptului de securitate. În: Bioetica, Filosofia, Economia și Medicina în strategia de asigurare a securității umane. Materialele Conferinței a XI-a Științifice Internaționale, Chișinău, 2006. Chișinău: C.E.P. „Medicină”; 2006, pp.94-96.
7. Bostan (Rubanovici) L. Semnificația valorică a existenței sociale în contextul securității globale. În: Bioetica, Filosofia, Economia și Medicina în strategia de asigurare a securității umane. Materialele Conferinței a XII-a Științifice Internaționale dedicată semicentenarului catedrei Filosofie și Bioetică și jubileului de 70 de ani a prof. universitar, dr. hab. în filosofie Teodor N. Țirdea. Chișinău, 2007, pp.204-208.
8. Bostan (Rubanovici), L. Directiva securitologică – o perspectivă în supraviețuirea sistemului socionatural. În: Bioetica, Filosofia, Economia și Medicina în strategia de asigurare a securității umane. Materialele Conferinței a XIII-a Științifice Internaționale. Chișinău, 2008, pp.75-79.
9. Țirdea T.N., Bostan (Rubanovici) L. Problema securității economice din perspectiva dezvoltării socio-naturale. În: Filosofia în contextul științei contemporane. Conferință științifică internațională. ASEM. Chișinău, 2009, pp.27-34.
10. Țirdea T.N. Securitatea ca noțiune fundamentală a noosferologiei. În: Progresul tehnico-științific, Bioetica și Medicina: probleme de existență umană. Materialele Conferinței a VI-a științifice internaționale. 25-26 aprilie, 2001. Chișinău, 2021.
11. Țirdea T.N. Binomul „Bioetica - Nooetica” - un nou imperativ cheie al teoriei morale în epoca tehnologiilor planetare avansate: abordare discursiv sistemică. În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, antropologiei, filosofiei și medicinei. Materialele Conferinței a 25-a Științifice Internaționale. Culegere de articole științifice. Chișinău: CEP „Medicina”, 2019, pp.47-48.
12. Țirdea T.N. Securitatea ca noțiune fundamentală a noosferologiei. În: Progresul tehnico-științific, Bioetica și Medicina: probleme de existență umană.

Materialele Conferinței a VI-a științifice internaționale. 25-26 aprilie, 2001. Chișinău, 2021.

13. Leancă V., Țirdea T.N. Impactul intelectului social în realizarea dezvoltării durabile. În: Anale științifice ale USMF „Nicolae Testemițanu”. Vol. 1. Probleme medico-biologice, farmaceutice, de sănătate publică și management. Chișinău, 2003, pp.483–489.
14. Leancă V. Implicația procesului de globalizare în sporirea forței intelectuale a societății. În: Sănătate publică, economie și management. Revistă științifico-practică. Chișinău. 2004, Nr.3, pp.42-44.
15. Leancă V. Rolul intelectului social în orientarea schimbării mentalității umane. În: Legea și viața. Noiembrie. Chișinău, 2004, pp.46-47.
16. Leancă V. Direcționarea intelectuală prin ascensiunea moralității. În: Anale științifice ale USMF „Nicolae Testemițanu”. Vol. 2. Problemele actuale de sănătate publică și management. Chișinău, 2008, pp.175-179.
17. Leancă V., Țirdea T. Intelectul social din perspectiva supraviețuirii. Chisinau: CEP „Medicina”, 2008.
18. Leancă V. Cultura intelectuală în consolidarea stabilității globale. În: Studii de securitate și apărare. Revistă militară. 2011, Nr. 1(5), pp.40-44.
19. Leancă V. Impactul educației asupra intelectului social în contextul dezvoltării personalității. În: Revista militară. Studii de securitate și apărare. Publicație științifică. Nr. 1 (9)/2013, p.95-99.
20. Leancă V. Dezvoltarea societății în contextul securității globale. În: Political science, international relations and security studies. International conference proceedings the VIIIth edition. May, 23-25. Sibiu, 2014, p.508-513.
21. Leancă V. Sinergia eforturilor intelectuale întru obținerea securității umane. În: Dezvoltarea Armatei Naționale în contextul aprofundării reformelor democratice. Matreialele conferinței interuniversitare, 01 martie 2018, Chișinău, 2018, pp.158-163.
22. Leancă V. Dilema de securitate în contextul procesului de globalizare. În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, antropologiei, filosofiei și medicinei. Materialele conferinței a XXV-a științifice internaționale. Chișinău, 2019, pp.121-124.
23. Țirdea T.N. Filosofie socială și sociocognitologie. Chișinău, 2001, p.80.
24. Țirdea T.N. Dezvoltarea durabilă – securitate, globalizare: probleme de interconexiune și interacțiune. În: Analele Universității Dunărea de Jos din Galați. 2004. Galați, 2004. pp.81-85.
25. Țirdea T.N. Dezvoltarea noosferică – o nouă treaptă a dezvoltării durabile. În: Bioetica, Filosofia, economia și Medicina în strategia de supraviețuire a omului: probleme de interconexiune. Materialele Conferinței a VIII-a științifice Internaționale. 23-24 aprilie 2003. Chișinău, 2001, pp.14-19.